

Samenleving heeft boer voor biodiversiteit

Ze hebben een droom. De kwartiermakers van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel zien Nederland in 2030 voor zich als een rijk florerende delta, waarin het goed leven is voor mens en natuur. De basis om hier eensgezind aan te werken, is gesmeed. Boeren spelen een sleutelrol, maar ze kunnen het niet alleen. Dat biedt kansen.

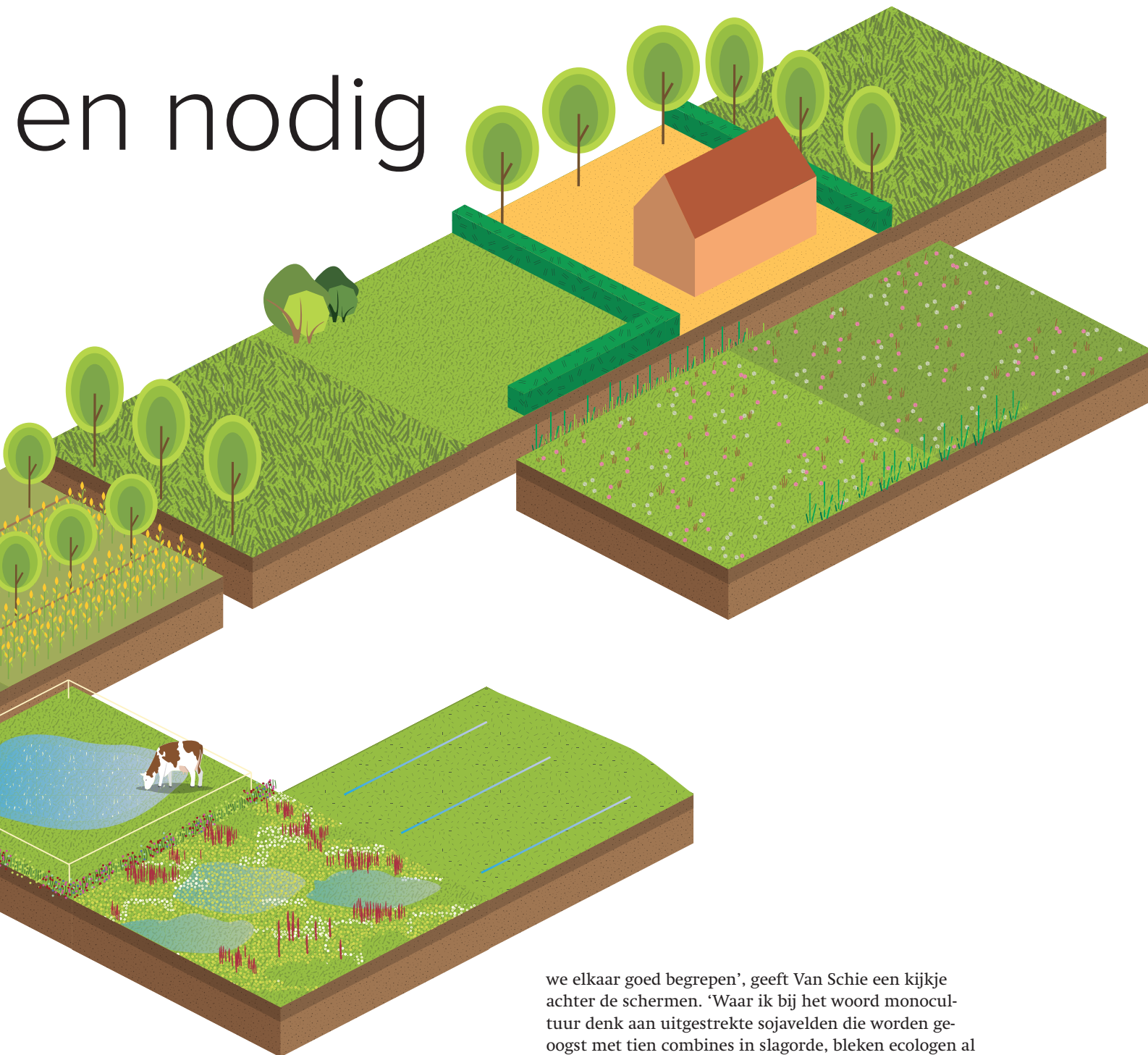
TEKST WICHERT KOOPMAN ILLUSTRATIES FELIXX/WWF-NL

Het was een bonte coalitie van natuur- en milieu-organisaties, wetenschappers en vertegenwoordigers van de agrarische sector die net voor de kerstdagen van het afgelopen jaar in Den Haag eensgezind en trots poseerden met hun Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Ze hadden hier een jaar in stilte aan gewerkt. 'De huidige aanpak om het verlies aan biodiversiteit te stoppen heeft onvoldoende opgeleverd',

schrijven de zogenaamde kwartiermakers op de eerste pagina van hun plan. 'Er is een omslag nodig. Herstel van variëteit aan soorten planten en dieren, ecosystemen en landschappen is voor de hele Nederlandse samenleving van levensbelang. Het is de basis voor onze voedselproductie, onze welvaart en ons welzijn', stellen ze.

en nodig

Het initiatief voor het Deltaplan is genomen door wetenschappers die zich zorgen maken over de snelle afname van de soortenrijkdom in Nederland. Inge van Schie-Rameijer was een van de zogenaamde kwartiermakers als vertegenwoordiger van de Duurzame Zuivelketen, het samenwerkingsverband van de Nederlandse Zuivelorganisatie en LTO Nederland.

‘Verhogen van de biodiversiteit op melkveebedrijven is een van de doelstellingen van de Duurzame Zuivelketen. De zuivelsector is – onder andere met de ontwikkeling van de biodiversiteitsmonitor (zie kader op pagina 8) – al actief bezig met dit maatschappelijke thema’, verklaart ze haar betrokkenheid. ‘Dit initiatief sluit mooi aan op onze ambities.’

‘De kwartiermakers deelden vanaf de start dezelfde zorgen en ambities, maar het heeft even geduurd voordat

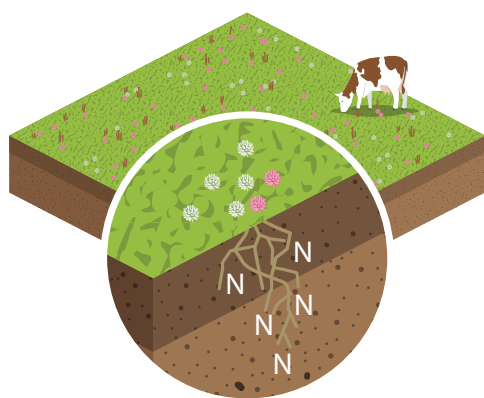
we elkaar goed begrepen’, geeft Van Schie een kijkje achter de schermen. ‘Waar ik bij het woord monocultuur denk aan uitgestrekte sojavelden die worden geoogst met tien combines in slagorde, bleken ecologen al van monocultuur te spreken als op een perceel één gewas wordt geteeld’, geeft ze een voorbeeld.

Maatschappelijk belang

Een op het eerste gezicht opmerkelijke naam in het rijtje van kwartiermakers is Ruud Tijssens, directeur coöperatieve en publieke zaken bij Agrifirm. ‘Voor werken aan herstel van biodiversiteit is voor een bedrijf als Agrifirm niet direct een verdienmodel’, beaamt hij. ‘Maar Agrifirm is een coöperatie en we merken dat veel leden bezig zijn met zaken als natuurlijke weerbaarheid en kringlooplandbouw. Daarin willen we onze boeren ondersteunen’, legt de directeur uit. ‘Bovendien is het voor de agrarische sector belangrijk om actief betrokken te zijn bij maatschappelijke ontwikkelingen. Zo groeien we mee en houden we invloed.’

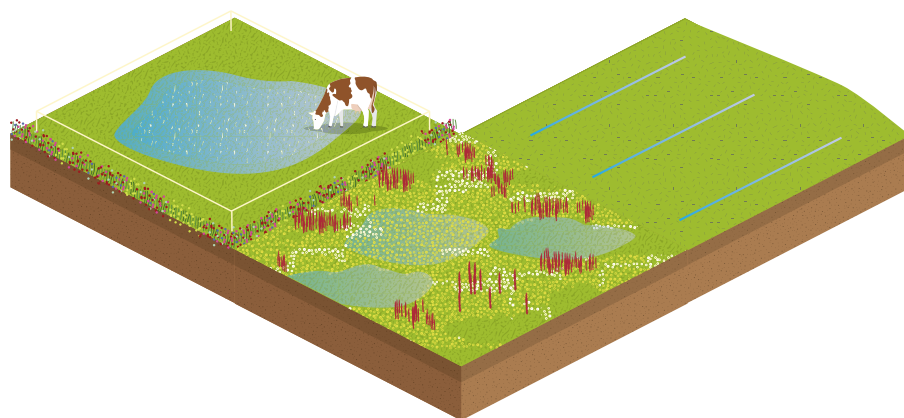
Van Schie is blij dat het gelukt is om met alle partijen op één lijn te komen. ‘Meer biodiversiteit realiseren lukt

Vier pijlers bepalen de biodiversiteit op bedrijven in de melkvee

Functionele biodiversiteit

Biodiversiteit heeft voor de bedrijfsvoering van melkveehouders een functie. Het zorgt bijvoorbeeld voor een vruchtbare bodem en weerstand tegen ziekten en plagen. Een gesloten kringloop op het bedrijf bevordert deze functionele biodiversiteit.

Landschappelijke diversiteit

Landschapselementen zoals bomen, hagen, slootkanten en sloten zorgen niet alleen voor variatie in het landschap, ze zijn ook een belangrijke basis voor biodiversiteit. Door landschapselementen aan te leggen en te onderhouden krijgt de ontwikkeling van biodiversiteit meer kans.

alleen als we samenwerken', stelt ze. Dat vindt ook Natasja Oerlemans, hoofd voedsel en landbouw bij het Wereld Natuur Fonds. 'Hoe kunnen we ons druk maken over de bescherming van het Amazonegebied als we onze eigen achtertuin blijven verwaarlozen?', verklaart ze de inzet van de internationale natuurorganisatie voor dit plan. 'Bij het herstel van soortenrijkdom spelen boeren een belangrijke rol. Zij bepalen de inrichting van het landelijk gebied', geeft Oerlemans aan. 'Maar boeren kunnen het niet alleen. Herstel van biodiversiteit is een algemeen maatschappelijk belang. Dit betekent ook dat iedereen in Nederland hier een bijdrage aan zal moeten leveren', onderstreept ze een belangrijk uitgangspunt van de kwartiermakers.

'De brede maatschappelijke beweging die met het Delta-plan Biodiversiteitsherstel op gang is gekomen, is van

groot belang voor de toekomst van de landbouw', stelt Ben Haarman, portefeuillehouder Landschap en Natuur bij LTO Nederland. 'We werken nu samen met organisaties die in het verleden wel eens tegenover ons stonden. We hebben hier een gezamenlijk belang en dat dragen we ook samen uit. Dat draagt meer bij aan een positieve beeldvorming voor de agrarische sector dan de beste imagocampagne', denkt hij. 'Bovendien geeft het de landbouw ook een breder draagvlak naar de politiek. En dat is erg welkom, want electoraal worden boeren steeds minder van belang.'

Verdienmodel uit stapeling

'Boeren doen al heel veel aan behoud en herstel van biodiversiteit. Ik ben steeds blij verrast door de initiatieven die ik op dat gebied tegenkom. Agrarisch onderne-

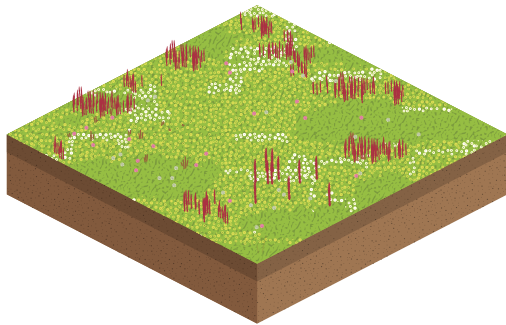
Biodiversiteitsmonitor maakt inspanningen meetbaar

Begin vorig jaar presenteerden Friesland-Campina, Rabobank en het Wereld Natuur Fonds de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. 'We hadden behoefte aan een instrument om inspanningen die melkveehouders doen voor biodiversiteit, meetbaar te maken. In de zuivelmarkt zijn duurzaamheidsprestaties geld waard. Maar je moet claims wel hard kunnen maken', legt Guus van Laarhoven, programmaleider biodiversiteit bij Friesland-Campina, uit. 'We wilden een instrument ontwikkelen dat wetenschappelijk goed is onderbouwd, gedragen wordt door maatschappelijke organisaties en boeren niet opzadelt met onnodige extra administratie.

Dat was een flinke uitdaging.' De biodiversiteitsmonitor – die inmiddels ook is omarmd door de Duurzame Zuivelketen – maakt de inspanningen die veehouders doen, zichtbaar op basis van zeven indicatoren. Deze worden voor het grootste deel afgeleid van gegevens die veehouders al vastleggen, onder andere via de KringloopWijzer. De indicatoren zijn: percentage blijvend grasland, percentage eiwit van eigen land, stikstofbodemoverschot, emissie van ammoniak per hectare, uitstoot van broeikasgassen, percentage kruidenrijk grasland en percentage beheerd land met een beheercontract.

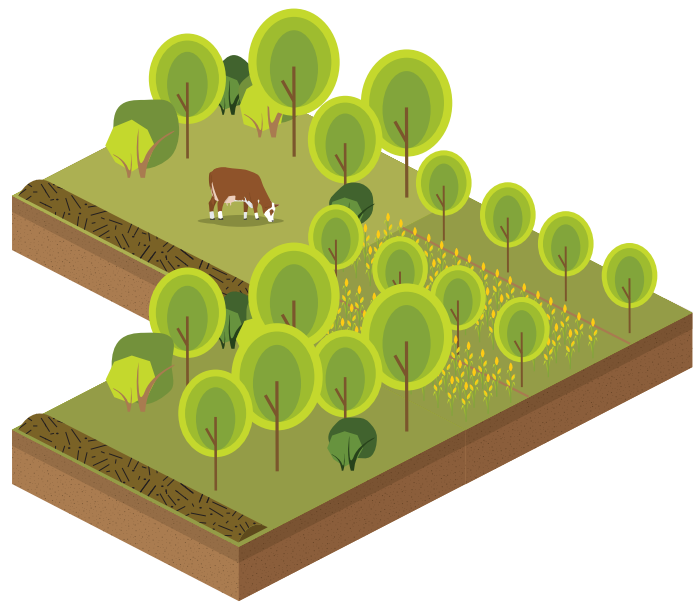
'De indicatoren geven gezamenlijk een goed

beeld van de integrale duurzaamheid van een bedrijf', stelt Jeen Nijboer, themamanager food en agri bij Rabobank Nederland, die ook bij de ontwikkeling betrokken was. 'Voor Rabobank is het belangrijk dat bedrijven ook op de lange termijn een duurzaam verdienmodel hebben', legt hij uit. 'De biodiversiteitsmonitor is een mooi instrument om daar inzicht in te krijgen', vindt Nijboer. 'Daarnaast kijken we naar mogelijkheden om melkveehouders die extra inspanningen leveren voor biodiversiteit, te ondersteunen met een vorm van aantrekkelijke financiering. Met de resultaten vanuit de biodiversiteitsmonitor kunnen veehouders hun inspanningen onderbouwen.'

Diversiteit van soorten

Het agrarisch gebied is een belangrijk leefgebied voor veel soorten flora en fauna. Een deel daarvan is voor hun voortbestaan afhankelijk van de melkveehouderij. Door gericht beheer blijven deze soorten behouden en kunnen ze zich ontwikkelen.

Regionale biodiversiteit

Biodiversiteit houdt niet op bij de grens van een melkveebedrijf. Door gebieden met landschapselementen aan elkaar te verbinden en afspraken te maken over regionaal beheer, kan de biodiversiteit worden vergroot.

mers hebben daar zelf natuurlijk ook alle belang bij. Zonder bodemleven groeit er geen gezond gewas en zonder insecten vindt er geen bestuiving plaats', geeft Haarman aan. 'Het Deltaplan geeft boeren erkenning voor hun rol, maar erkent ook dat de agrarische sector het niet alleen kan. Dat biedt kansen', denkt de bestuurder. 'Boeren die extra inspanningen doen voor het herstel van soortenrijkdom, verdienen daarvoor een goede beloning. En omgekeerd: een goed verdienmodel kan ondernemers stimuleren om zich in te zetten voor biodiversiteit.'

'We denken dat het verdienmodel voor melkveehouders zal moeten komen uit een stapeling van beloning', legt Inge van Schie van de Duurzame Zuivelketen uit. 'Dat zou kunnen via de melkprijs, maar de ruimte om extra marge te halen uit de markt is beperkt. Sturen via het melkgeld zal vooral neerkomen op herverdelen van melkgeld', denkt ze. 'Maar er zijn meer mogelijkheden om ondernemers te stimuleren om hun bedrijfsvoering aan te passen. Rabobank gaat kijken naar aantrekkelijke financiering, natuurbeheerders kunnen sturen met het gunnen van pachtgronden, provinciale overheden en waterschappen hebben instrumenten en ook de nieuwe invulling van het Europese landbouwbeleid biedt kansen', aldus Van Schie.

Biodiversiteit is lastig te meten en al helemaal niet uit te drukken in harde cijfers. Dat maakt belonen ingewikkeld. 'Eigenlijk hebben ecologen nog helemaal geen goed beeld van de situatie op het platteland', merkte Ruud Tijssens van Agrifirm tijdens de gesprekken van de kwartiermakers. 'Daarom zal er de komende jaren veel aandacht worden besteed aan meten en monitoren', legt hij uit. 'Daarbij is de ontwikkeling van de biodiversiteit op een bedrijf afhankelijk van heel veel ontwikkelingen waarop een individuele boer geen invloed heeft', benadrukt Tijssens. 'In het plan wordt dit gelukkig erkend. Boeren zullen niet worden gewaardeerd op het aantal

wilde dieren en planten op hun bedrijf, maar op de inspanningen die ze leveren om de ontwikkeling van biodiversiteit een kans te geven.'

Deltaplan is kabinetproof

De presentatie van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel vond plaats in perscentrum Nieuwspoort in Den Haag. Bij het werk van de kwartiermakers was de overheid echter niet betrokken. 'Dat was een bewuste keuze. We wilden voorkomen dat de gesprekken onderdeel zouden worden van een politiek proces', legt Natasja Oerlemans van het Wereld Natuur Fonds uit. 'Natuurlijk hebben we bij de uitvoering van de plannen de overheid wel nodig. Bijvoorbeeld als het gaat om ondersteunende wet- en regelgeving', benadrukt ze. 'De brede maatschappelijke beweging die nu op gang is gebracht, kunnen bewindslieden, ongeacht hun politieke kleur, echter niet negeren. Zo wordt de uitvoering van de plannen "kabinetproof". Herstel van biodiversiteit is te belangrijk om het over te laten aan de grilligheid van de politiek.'

Samenvatting

- Negentien partijen hebben de handen ineengeslagen voor het herstel van biodiversiteit in Nederland.
- De coalitie voor biodiversiteit bestaat uit natuur- en milieuorganisaties, wetenschappers en vertegenwoordigers van de agrarische sector.
- Boeren krijgen erkenning voor hun rol, maar het plan stelt ook dat iedereen in Nederland verantwoordelijkheid draagt voor biodiversiteit.
- Niet het resultaat, maar de inspanning om meer biodiversiteit te realiseren zal worden beloond.
- Stapeling van beloning zal moeten zorgen voor een goed verdienmodel.